

РАДНИЧКЕ НОВИНЕ

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

БРОЈ 5 ПАРА

Уредништво је у штампарији Раденковића Администрација у Социјалистичком Народној Дому.

ТЕЛЕФОН
Редакција 646
Администрација 870

Рукописи се не враћају. Огласи се штампају по врло јефтиној цени

Издаје сваки дан сем недеље. — Цена: на годишњу 12 динара, на пола годишње 6 динара, на 3 месеца 3 динара, на месец дана 1 динар. За иностранство 30 динара годишње.

Пример за углед

Наши буржоаски политичари, а нарочито они који себе називају демократима, требало би да се обрате Бугарској не само да прекопирају њену шовинистичку жуту штампу већ и да узму од ње по нешто, да се угледају на њу у много које чему. Један од најлепших примера за углед нашим буржоаским демократима, који сада излазе пред народ тражећи поверење, јесте изборни систем који је заведен после рата у Бугарској.

Рат је донео са собом две добре ствари нашем братском бугарском народу: кидане са руском царистичком политиком и, у вези са њим, извођење пред народни суд криваца за братоубилачки рат, и силан пораст Социјалне Демократије који се могао доста правилно испољити и у Парламенту благодарећи новом изборном закону, донетом после рата и због рата.

Ми смо у прошлом броју изнели наш први и најглавнији захтев: опште право гласа, без кога не може да се замисли ни једна демократска земља, па кога имају чак и многе конзервативне и реакционарне државе. Али упоредо са тим нашим захтевом иде и захтев за пропорционални изборни систем: да цела земља гласа за једну листу и да се сразмерно броју гласача у целој земљи одређује и број посланика за сваку листу.

Без пропорционалног изборног система опште право гласа губи своју вредност: Народни представници не представљају право народно расположење.

Један леп пример како буржоазија изиграва опште право гласа, не дајући пропорционални изборни систем, даје нам Немачка. У Немачкој су створени неједнаки изборни окрузи, тако да један округ даје посланика са 4 или 5 хиљада гласова а други са 100 хиљада даје опет једног посланика. На тај начин се Социјалној Демократији у Немачкој одузима половина мандата, и број њених посланика два пута је мањи него што би према броју гласача требао да буде.

Још лепши пример за изигравање општег права гласа дају земље (Шпанија) које имају плурални изборни систем, т.ј. где има бирача са два, три и више гласова — што зависи од њиховог имовног стања или ранга који у државној служби имају. Притиснуте уза зид народним незадовољством, владе појединих земаља у тако критичним тренуцима допуштају и дају опште право гласа, али се труде да га што више скрешу изборним законом и да што боље фалсификују народну вољу у своју корист.

Такав моменат који је захтевао уставну промену у корист народа био је и у Бугарској и у Србији. Бугарски народ га је искористио, док су га наше опозиционе буржоаске партије пропустиле и упропастиле за извесно време. Само да се осврнемо са неколико речи на бугарски из-

борни закон и на његову пропорцију.

Изборни окрузи су у Бугарској доста велики (по 10 посланика обично), што је добра страна закона. Право гласа је опште за све мушке поданике по навршеној 21 години. Количник за посланике налази се кад се број гласача подели са бројем посланика повећаним за један. На тај начин се количник смањује и даје се могућност да и листе са мањим бројем гласова могу бити заступљене и да се сви гласови не додају највећој листи. По количнику се, као и код нас, додељују посланици појединим листама а за остаток постоји на рочит рачун. По остатку добија посланика она листа која покаже највећи количник кад се броју посланика које је она добила дода један (из остатка) па тим бројем подели укупан број гласова са те листе. Тако представници са тих листа, и ако су дошли по остатку, имају сразмерно више гласова од оних који са друге листе отпадну, и ако остаток те листе може бити већи. Немамо довољно простора да то и једним примером покажемо, али је довољно кад кажемо да данашњи посланици у Бугарском Собранию бар приближно представљају народно расположење.

Колико је у томе погледу далеко измакла „дивљачка“ Бугарска од „културне“ и „демократске“ Србије, када смо ми прошли избора добили само два посланика место десет — колико нам сразмерно броју гласача припада!

Шта су учиниле буржоаске партије да се у Србији доиста у Парламенту чује народна реч? Оне су изиграле уставну промену у корист општег права гласа која је била заталасала широке народне масе, а за све време ниједна од партија није се изразила отворено за какав је изборни систем. Фузионашка партија, која годинама влада у име народа, изгубила је и последњу трунку радикалског обележја која је била преостала после удруживања са дворовима и реакцијом. Из њених кругова се могао чути глас о Горњем Дому и о изборним срезовима. Они мисле да на тај начин, уводећи изборне срезове за по једног посланика, осигуравају себи већину са малим бројем поткупљених или економски зависних бирача и, што је најгора страна тога система, стварањем једног корумпираног посланичког кадра који ће у своје срезу гледати да обезбеди себи мандат по сваку цену, а после ће он већ у Скупштини, место на народним, радити на својим пословима: да надокнади и заради стотруке на уложеном новцу за мандат. Ова корупција и куповање мандата била би тада изведена до врхунца.

Цео блок такође, и за време кризе и сада пред изборе, нема кад да се изјасни за уставну промену. Осим борбе за власт они не виду пред собом ништа. Ни демократска самосталска пар-

тија, ни обе реакционарне, либералска и напредњачка, нису за то да у Парламенту дођу прави представници народа.

Зато са истом снагом као наш изборни захтев за општим правом гласа поткрепимо и наш захтев за пропорционалним изборним системом.

Пример који нам је дала Бугарска прихватимо и усавршимо га.

На брзу руку

Шта је даље било...

Пођемо тако ка Двору. Кад дођосмо пред онај балкон где се прва већаштојска манифестација била величанствено, ми сви сјанемо и ујарадимо се. Чим завлада пошћуна тишина, ми онда грмнемо химну. Али не ову српску. Она, додуше, има лепе стихове, нарочито ово:

*Тог и тога Боже сјаси:
Моли ти се српски род.*

Али је ипак нека баксуз химна. Којем је год краљу певана, тај је обрад босиан. Певана је краљу Милану... Певана је краљу Александру... Пева се... Певаће се... Уошћице, кажем вам, пре личи на „Со свјашти ми у јокој“ него ли на химну у којој се моли за дуг животи и срећу краљеву.

Зашто смо је ми овога пута променили. Позајмили смо од Француза једну њихову врло леу химну, јуну лојалности и побожности. Французи су и онако на далеко познати као најодушевљенији монархисци: за последњих сто двадесет година они једва што су сћингли да Лују XVI отсече главу, да Наполеона I екзекују на бестрас Свешће Јелене, да Карла X пошљу у иностранство, да Луја Филија замоле да се одмори од тешког краљевског посла, да Наполеона III преселе у Лондон, и да најзад, преко воље, тешка срца и дубоко ожалошћени, уведу Републику, пошто више ниједан принц није хтео да се пријави за француску круну.

Заштавамо ти, дакле, ми ону њихову нежну и дирљиву химну која штолико троне сваког краља да му одмах појуре сузе на очи чим је чује, химну у којој је најлепше ово место:

*Нек скојска крв,
залива сивоје наше!*

Одушевљено смо певали, сложено смо певали, громко смо певали, и сви смо несврљиво очекивали кад ће се наш љубљени Господар, или бар његов син, појавити и захваљити нам се. Нажалост, нико се није појавио. Наши су владојци неки врло скромни људи...

Онда се неколико другова грдно наљуште па повичу: Доле с монархијом! То је већ био скандал, што се није могло шћреити; и сви ми осћали, колико нас је год било, да би угушили глас оних што прошћеснују, грмнемо: Живела Реју блика!

У том дођемо пред руско посланство, које је, чудним неким случајем, баш преко јуја Двора: Шако да му што довоје дође, у неку руку, као једна кућа, са једним газдом. Ми онда кажемо: хајд бар овде да зајевамо ваљда ће нам се захваљити. И онда ти друг Андра Кошћић, који је грдан русофил, зајева познају руску химну која је штолико омиљена да се пева — и што нарадије! — чак и у руским штампанима и по целом Сибиру, хмица чија прва два сћиња овако гласе:

*Од Урала до Кишаја
Њешћ глумљег од Николаја...*

То му ошћрлљике значи! Од Урала до Кишаја нема глумљег чо века од Николаја... Сад на кога Николау ти Руси мисле, јавао ће их њихов знајши. Ја просћо не могу да се сћшћим, који ли што други Никола може биши, кад Никола Пашић не живи у Русији него у Србији...

Ни шу нам се нико није захваљило на овацијама. Ми се онда наљушћимо и врашћимо се у Дом, решени да више никад никоме не пра-

вимо овације и да за инаћћ пошћанемо рејубликанци.

Човек што се смеје

Изборна борба

Збор чланова

У уторак, 1 јула у 7 часова у вече, у Народној Дому одржаће се збор чланова партије ради ушћврђивања кандидатске листе за варош Београд.

Право решавања на збору, према статуту, имају само јуноправни чланови партијских организација.

Централна организација за Београд.

Кандидати за округ Чахански

За посланичке кандидате наше Партије у округу Чаханском ушћврђени су другови:

Радомир Ивановић, абаџија из Чацка.

Миљко Савић, економ из Свешћице.

Коста Ђорђевић, каменоразац из Краљево.

Велимир Ђуракић, економ из Зека.

Живан Станојевић, обалски радник из Београда.

квалификовани:

Коста Новаковић, новинар из Београда.

Мидивоје Тадић, адвокат из Ужича.

Окружна конференција у Крњеву

одржаће се у недељу 6 јула ради кандидације посланичке за округ смедревски.

На овој ће конференцији бити изасланик Партијске Управе друг Живко Топаловић.

Конференција на Дунаву

Месна партиска организација за Београд позива чланове партиске Секције „Дунав“ на конференцију у среду, 2 овог месеца, у 7 сати у вече, у кафани „Солун“ на Рибарској пијаци. На конференцији ће говорити друг Димитрије Тучовић.

Управа

Наша прва реч

Изашла је из штампе „Наша прва реч“, нова књига из библиотеке за изборну борбу Социјалне Демократије. Позивају се организације из унутрашњости да одмах поруче колики им број треба, пошто је брошура штампана свега у 10.000 примерака. Цена је брошури 0,05 дина.

Зборови у округу Београдском

У недељу, 6 јула, срески збор у Мељану, у 10 сати пре подне.

Референт на збору друг Сава Мувќавић, уредник „Р. Новина“.

Сигуран лек

— Никуд ти не могу, жали се сељак сељаку.

— Што, шта ти је?

— Болестан сам. Још за време рата бејаш добио од назеба неку болест, но кад се врати кући мало ми престаде. Али, на јаволу, позваше ме на вејбу, те ми се тамо опет поврати, па сам сад жив умро да ме опет не позову, јер се отуда сигурно већу жив вратиши.

— Ех, рече онај други, — има за то један сигуран и то бесплатан лек.

— Какав то, говори по богу брате!

— Ето какав. Сад о овим изборима треба ти као и сви ми да гласамо за социјале, па не само што неће бити вејбе, него ће нам од њих доћи пуно другог добра. Једино се он за нас брину док сви остали гледају да нас одеру.

— Раслаи су се с обећањем да сваком препоруче тај сигуран лек.

А. Срет.

Разумеди се

У једној паланачкој кавани седе неколико добро урањених, по изгледу богатих сељака

са једним трговцем, зеленашом из те варошнице. Пију' разговарају се о домаћим стварима па најзад почеше говор о политици. Пронађоше да сви припадају опозицији и на рачун заједнице устају, рукују се и заветују да ће радити да „слога“ победи.

— За суседним столом појудно једе маријаш ирвог бајатога хлеба неки сељак одрпана одела, без обуће на ногама, сува лица и црних руку.

— А, бре одрпано, — обрати му се презриво један од оних сељака, — којој ти партији припадаш?

— Јед! ја?

— Јес' ти; што се чудим?

— „Свака птица своје јату леги,“ одговори му на то духовито одрпано.

Одмах су га разумели и нису га даље више ништа питали.

А. Срет.

Изборни листићи

Позивају се секретари свих партијских секција да дођу у администрацију „Р. Н.“ и узму Изборни манифест. Нека секретари раздаду пописивачима и повереницима манифест и растуре га у току дватри дана, како би се други изборни листићи могао растурити чим изађе из штампе.

Организације које нису узеле и растуриле први изборни листић Народна Права, нека узму и њега и растура заједно са манифестом.

Централна парт. организација за Београд.

Наш рад у пиротском округу

Као свуда, и овде су наши другови предузели врло живу акцију, како у вароши, тако и по селима. Сам покрет је некако живнуо, људи су се покренули и заталасали, јавиле се нове снаге и нове енергије, стављено је у покрет све на што се могло рачунати. Интересовање за политику појачава се код наших и код других људи. Изборна борба је почела.

Наши другови су већ неколико пута штампали и распростирали нарочите изборне плакете, једно специјално писмо нашим људима у округу, сазивали многе конференције и зборове. Партиска управа се састаје врло често, решава о акцији, распоређује послове, дели дужности. Увек по налогу партиск управе, поједини другови су одлазили у околна села, у села где се и раније чула наша реч, и у друга, где нас тек ова изборна борба уводи. Они су обилили више од 30 села, тамо нашла људе, узели адресе, упутили их и обавестили. Стање на селима није најповољније, чак, није ни мало повољно. Главне гласачке и борбене снаге — нема. Све оно што би спадало у први и други позив, заједничко позивањем на вејбу, које су увек трајале преко рокова, побегло је у Румунију. Сада у нашим селима, поред жена и нејаке деце, налазе се још само старци, индиферентни старци, који су после губитака у ратовима пали у очајање и апатију, изгубили свако интересовање за живот, — а о политици неће ни да чују.

Такво стање је разумљиво. У рату је изгубио ко једног сина, ко два, ко брата, ко рођака; свима је пропала стока, поље остало неуражено, куће чисто опустеле, зеленаши су упропастили све што је остало. Сада, када је требало да им се поврате снаге, да дођу синови, сада их опет губе, они одлазе, беже, гоњени стршном вејбом, која је за њих гора од рата. На тај начин ми губимо наше добре другове, који су радили у организацијама и читаоницама и који би нам сада помогли, како у својим, тако и у другим селима. Од тога губимо нарочито ми. Боље не стоје ни друге партије. Оне скоро никакву акцију нису ни предузимале. Одржан је једна млитава окружна конференција фузионашка, на којој су били само председници општина и хате и старци „радикали“ по традицији. Самосталци у блоку са осталима као да немају ни мало животне енергије или прикупљају њу, т. ј. новац, прет-

ње, сплетке, за дане непосредно пред изборима.

Наши другови из Беле Паланке такође су предузели жив рад у околним селима, обилазе и обавештавају. У недељу, 29 јуна, одржана је у Пироту окружна конференција ради кандидације. На њу су позвани и другови са села. У исто време за тај дан су заказани велики зборови за неколико села, где су тога дана „сабори“, месне славе, кад се искуља много света. Све мере које су предузеле, само расположење које влада у народу, страховита немоћ буржоаских партија, да ма са чим изиђу пред бираче, — све то даје наде и изгледа нашој партији, изгледа да добијемо нове присталице, да наша реч продереће и дубље, и да социјална демократија добије нову гласачку војску.

Д.

Јуриш на железничаре

Фузионаша су ставили у покрет сву силу и власт која им стоји на расположењу, само да 1 августа не остану у бубњу. Они употребљавају најбруталнија средства притиска и насиља, нарочито према државним службеницима, прете им казном и отпуштањем, ако на дан избора не гласају за фузионаше. Али су се највише окомили на железничаре. У нишкој железничкој радионици поједини шефови радионица призивају раднике и приморavaju их да гласају за фузионаше. Нарочито су се окомили на оне железничаре за које мисле да припадају железничком савезу и да су социјалисти. Од социјалиста се највише боје, јер су приметили да се код железничара јавља све веће уверење да им је место једино у редовима социјалне демократије.

Али је и блок бадио око на железничаре. У Пради од пре неколико дана изашла је једна провокаторска нотиа, у којој се кука како сви железничари пријашње социјалистима и како о томе фактору треба да се поведе озбиљан рачун. То значи: не дајте железничарима само у социјалисте, па макар гласали и за фузионаше, против којих се ми боримо!

Но све то неће ништа помоћи. Ни насиља, ни претње, ни застрашивања неће моћи да скрену железничаре са пута којим су пошли. Она су увидели да од буржоаских партија немају чему да се налажу, и де се једино Социјална демократија заузима за њих и за њихове интересе. Стога ће они 1. августа дати своје поверење, како би се могла ош јаче и успешније залажити за њихове интересе.

„Савремени“ доктор

Познати доктор Готушки уби се по Пироту агитујући за блок а против Социјалне Демократије. Господин доктор је, вели, и сам највише за социјалисте али им „није време још“. „И он је заједно са опозиционим блоком за опште право гласа, али општем праву гласа „није време још“. Зато не треба гласати за Социјалну Демократију, већ за блок коме је време, мисли у себи доктор, да дође на власт и да и њему удели штогод да чалабрине.

Најодвратнији су такви политички противници који се глупачки труде

да заклоне шаком стварност. Пред њима стоји једна бујна и силна нова странка, Социјална Демократија, која је никла из данашњег друштва, која у данашњем друштву има довољно услова да се развија и развија се. Местом отворене борбе са том новом струјом, под својом фирмом, ти се људи, тобож демократи! — сакривају под скуте партије... будуносца и пандура, либерала и напредњака и отуда гађају Социјалну Демократију. Али ће је слабо отуда моћи погодити као што је слабо могу погодити отворена полициска насиља фузионаша и притисак појединих партијских кнезова и новчаних завола.

Време је раду и најрејку Социјалне Демократије, господине докторе и господо из блока и из владе. Баш сад је доба кад ће вас ошинути по лицу.

Железничарима на размишљање

Већ је две деценије како нам наши власници даваше разна обећања, ала само и увек пред изборе. На власт су се пели и једни и други. Пашић се скине, Јаша се полне; Јаша сјаше Рибарац узаше; Рибарац сјаше, Стојан Новаковић се полне. Е, сад да се запитамо: Па да ли когод од тих људи у име своје партије предложи у парламенту да се Закон о железничарима измени и економски положај железничара побољша? Не, и по сто пута не! Док душе јесу они и наградили железничаре, али само своје јуде. Од обичних чиновника постајали су брзо контролори и начелници, (Панић има свега 2 разреда гимназије,) а од истераних поднаредника постајали су разни надзорници и званичници. И онда ови бедници неразвијенога ума ударе свом снагом на своје другове, куд и камо способније, који владају са по неколико језика или са 6 и 7 разреда гимназије шпијунарају их, кортешују за рачун својих партија, а све на штету мирних и поштених службеника, који не могу да постану ни чувари магацина.

Замислите, другови, дневничара у канцеларији са 7 разреда гимназије два динара дневнице, и Милоша Голубовића, кортеша Јевте Поповића, једног обичног бившег поднаредника који нема никакве способности, и то прва купује од своје дневнице материјал за писање, а другога Јевта намешта где падају масни бакшиши и прекоредне класе! Један маневриста, сав гарав и жалостан, ради за 12 гроша, а Јован „Гачула“ прима пензију за „стећене заслуге“ (ваљда што шпијунира и денуцира мирно и поштено робље на железници!) Железничари раде од 5 сати ујутру да до 7 или 8 увече. Дирекција гази Закон о радњама, а преко њега и сва наша политичка и грађанска права. Ми несмо да се двојица сатанемо да проговоримо, јер Јевтине шпијунци му одмах додоставе и ми се избацујемо напоље. У памет се, другови железничари! Први август иде. Ако гласамо за радикале или блок, гласамо против себе а за наше упростаитеље. Наше је место у социјалној демократији, јединој заштитници поштених маса народних.

Орловић.

Где је лек?

Једна конференција резервних официра која је одржана неки дан код „Касине“ даје нам повода да проговоримо неколико речи и о том питању. Не мислимо да одговарамо на „разлоге“ покретача удружења резервних официра, пошто је рад конференције био прилично неозбиљан, то да би се могло о њему озбиљно говорити. Уосталом тај рад нису схватили особито озбиљно ни сазивачи, т. ј. нису пред позвану господу ни изашли са неким идејама које треба да остваре својим удружењем, не мисле ни сами ниტი препоручују позваним какву енергичну акцију која, природно треба да буде последица на њихово бедно стање као резервних официра.

Довољно је да напоменемо да су на конференцији падале речи о заостављању резервних официра и о неправди која се њима тим чини. „Треба и нама дати бесплатна дрва, у половину подвоз на железницама, повластице у позоришту, на лађама и т. д.“ једном рецју, све оне повластице које ужива официрска каста на рачун народа и других њених чиновника грађанског реда. То су биле речи многих који су узимали реч на том договору. Међу тим запостављеним „сиротанима“ било је доста богатих људи који су били тако ради да уживају исте повластице које имају активни официри. Најзад са пуним правом када је реч о официрима, јер официри својим радом понајмање заслужују неке повластице. Оставимо на страну и неколико шињарџија који гледају да преко овог удружења нешто љаре. Па да не дирамо ни оне лекаре који ту прилику уграбише да се изјављују за подвалу коју су им учинили колеге активни санитетски официри, остављајући их за цело време рата без приватне праксе и ако су они, ма да активни, доста времена провели на приватној пракси и лепе паре зарадили занемарујући болесне и рањене војнике, задржавамо се само на неколицини млађих људи чији је понос увређен понашањем највиших војних кругова према њима.

Неколико хиљада резервних официра са целим српским народом и са свега 700 активних официра у борбеним редовима поднели су све ратне тегобе и извојевали крваве победе. А шта је био резултат тих народних жртава? Било је оно што наступа обично после успешних ратова: свађење милитаризма и његова тежња да у ратом осиромашеној земљи и збуђењем народу распростре свој утицај свуда па и у државној управи. Војска као каста испољава се свом бруталношћу. Она се не обзире на цео свет који је био сведок свим догађајима за време рата. Она чланове касте награђује за првља дела, одликује за злочине протежера за кукавичлук. Она све кривце ослободи а све кукавице огласи за хероје. Она рђаве команданте дарује најтишим чиновима, а за упрвашене хиљаде живота српскога народа њином рђавом командом не одговара нико. А као врхунац свега тога, војничка чизма луни пред владом и парламентом и поче заповедати.

Ето, господине млади резервни официри, који осећате понижење које

се чини вама што се ваше заслуге не признају, што ће вас кад будете отишли на вежбу свака суша милитаризма и ниподаштавати, ето вам резултата рата и резултата овога касарног система војске који је створио од једне класе чиновника господарећу касту у држави. И када се ви, лично револтирани, бунате против понижења и тражите да до добијете иста права која имају и активни официри, са свима привилегијама које, ван осталих чиновничких редова, имају официри, — онда вас ми питамо да нам кажете шта тек треба да раде војници које сматрају као стоку и за које не постоје никаква права? Ако хоћете да будете поштени и искрени — ви би морали рећи да они имају пуно права да се отворено побуне за заштиту свог живота. А смете ли извући такав закључак? Сигурно не смете или, управо, не можете.

И кад је реч о томе да се положај резервних официра поправи, онда не може бити никада реч о томе да се од њих направни један привилегијан сан ред у држави. Прави је пут не да се створе нове привилегије већ да се укину и старе које имају активни официри. Ако ту срамоту не могу да осете активни официри, али резервни официри, људи из средине народа, треба да је осете када траже за себе привилегије зато што су учествовали у рату и ако је поред њих и без плате и без икакве накнаде, учествовало преко три стотине хиљада српских војника. Прави је пут борити се против привилегија а право је зло стајања војска која је створила официрску касту.

Ми устајаемо енергично против свих привилегија и у оним резервним о-

фицирима који траже исте привилегије за себе гледамо исто тако непријатеље народа и помагаче снажење милитаризма. Sprema се једна скандалозна плачка народног новца коју милитаристички кругови хоће да изврше. Sprema се нови закон о устројству војске који предвиђа скоро два пушта веће плаће официрима; али да би плачка била боље извршена, треба направити саучесницима у њој донекле и грађане. Резервним официрима ће се, такође, одредити извесна помоћ или чак и стална плата (од 20 динара месечно, како је сад у пројекту) и плачка ће бити свршена.

Остварење тога пројекта имаће још једну рђаву страну а то је што ће резервни официри постати полу-активни и што ће војне команде много чешће позивати ове на вежбу, сматрајући да имају много више права на то него пређе, пошто резервни официри примају сталну плату. И тада ће команданги и командири, као оно за време рата, све теже послове пребацити на резервне официре. Резервни официре ће отрзати са њених послова: из школа, из суда, са пољопривредних послова и доводити их у касарне да врше послове активних официра за које се они плаћају.

Милитаризам ће постати силан и прегазиће све остале потребе народа. Зато му још сада треба ставити брану: не изједначењем резервних официра са активним већ стварањем стајаће војске у народну одбрану, а активних официра у резервне. То је прави и једини лек. Њим треба почети лечење још сада гласањем 1 августа против стајаће војске.

Из дана у дан

Питомци техничких завода. Управа војно-техничких завода у Крагујевцу изабрала је за своје питомце, који ће изучавати разне занате у иностранству ове раднике: Милоша Маринковића, Миленка Маринковића, Милана Поповића и Боривоја Жљакковића — машинске браваре. Драгослава Милорадовића стругара и Мију Митровића седлара.

Како је овај избор одобрио и министар војни, то ће се ови питомци крајем ове недеље улутити у иностранство.

Фабрика дувана у Скопљу. За подизање нове фабрике дувана у Скопљу, дошле су јуче поручене у Немачкој нове машинерије, које су послате у Скопље.

Школа у Каленићу. Министар грађевина одобрио је планове за грађење нове школске зграде у Каленићу срезу гужанском, и то у режији општинској, а под надзором окружног инжењера.

Посланик у Риму. Нови српски посланик у Риму г. Михајло Ристић предао је јуче своје акредитиве Италијанском краљу, и отпочео своју функцију.

Учитељски распоред. Јуче је Министар просвете потписао стечајни распоред, који је израђен за села у старим границима Краљевине Србије.

Команда добија, замисли, рабат. Тако се мучно пробијемо. До сада сам знао радио у министарству; али сада сам у исти ресор овде премештен као старешина. Од сада ћу овде служити. Но шта с тобом? Шта дакле? Јеси ли већ државни саветник?

„Не, драги пријатељу; отишао сам још нешто више,“ одговори дебели. „Ја већ доспео до тајног саветника. Имам два висока ордена.“

Суви постаде наједанпут сасвим блед и стајаше као укочен; али одмах потом развуче се његово лице на све стране у смех те изгледаше као да му лице и очи добише неки нарочити сјај. Он само се згрчи, сави се и постаде сасвим мали. Такође куфер, завежљај и кутија изгледаху згрчени и скупљени. Дуга брада његове жене постаде још дужа. Нафанај заузе војничко затегнуто држање и законча сву дугмад на својој униформи.

„Ваша екселенцијо, ја... Врло ми је мило! Некада тако рећи школски другови, а сада сте, екселенцијо, на једанпут до тако високог положаја доспели! Хи, хи, хи!“

„Не износи што се догодило!“ одговори дебели са незадовољним лицем. „Нашто тај тон? Ти и ја смо ипак пријатељи; шта ће нам те формалности!“

„Опростите, али ипак не... Ми вас можемо само...“ неприродно се целио суви и још више се згрчи. „Ми-

Привремени распоред учитеља за старе и нове границе Србије, одпочеће да се ради у половини августа у овој години.

Фабрика платна у Београду. Досадашња фабрика платна у Београду, која је била својина Сретена Божановића и комп. претворена је у акционарско друштво. Правила о овоме потврдио је и Министар привреде.

Унапређени инжењери. Један велики број инжењера у Министарству грађевина и Железничкој Дирекцији, унапређен је са по једном классом.

Испити у Железничкој Дирекцији. Од данас отпочињу испити железничких приправника у Железничкој Дирекцији, и то из конвенционалне телеграфске и саобраћајне службе. Кандидата има 90.

Председник је ове комисије г. Веља Јовановић, виши контролор Железничке Дирекције.

Брегаличка Банка. Министар народне привреде одобрио је правила о оснивању Брегалничке Банке у Штиму, са основним капиталом од 500.000 динара.

Нове задужбине. Јуче су основане нове задужбине, и то, г. Марка Стојановића, адвоката из Београда за потпомагање науке о српском језику и приватном праву, и Ивана Станисављевића из Врбовца у округу Смедеревском, за помагање сиромашних ученика.

Завршени испити. Министарство Просвете добило је извештај како из старих тако и из нових крајева Србије о завршеним испитима за 1913 и 1914 годину.

Општински буџет. Буџет општине београдске, који је претресом измењен у финансиској секцији, раздат је одборницима ради проучавања.

Буџет ће у току ове недеље бити изнет пред општински одбор, који ће поред тога имати да реши још и друга питања.

Увређено честољубље. Велиша Стојковић, помоћник у рудњи Александра Живковића бакалина у Македонској улици бр. 48, пуцао је јуче на себе из бровинговог револвера; и повредио у леву бутину. Он је ово учинио зато, што га је девоваја радње Милош Костић, грдно и црвоао. Повређени је однет у болницу, где му је указана лекарска помоћ.

Ко хоће да се упозна са марксистичком науком шај нека буде стални прешлајтник и читалац социјалистичког часописа Борбе. Цена на годину 8, за пола године 4, за три месеца 2 динара.

ФЕЛТОН

А. Чехов

Дебели и суви

На николајевској железничкој станици сретосе се случајно два пријатеља од којих један беше пул, други сув. Дебели беше тек ручао на станици и његове усне сијаху као зрела трешња. Он је мирисао на скупоцени вино и коњак. Суви се управо скидао из вагона натоварен куферима, завежљајима и кутијама. Он је мирисао на шунке и кафеасац, Иза њега је била сува жена са приметно дугим брковима, његова супруга, као и високо израстао гимназист, његов син.

„Нафанај!“ узвикну дебели кад спази сувца. „Јеси ли ти то, драги пријатељу? Колико ли је година како се нисмо видели!“

„Боже мој!“ зачуди се суви. „Миша! Пријатељ из младости! Шта ћеш ти овде?“

Пријатељи се загрлише, пољубише трпнут и гледаху један другог испитујући; у обојице беху очи пуне суза и осећаху се пријатно изненађени.

„Драги мој, отпоче суви после поздрава, томе се нисам надао! То је право изненађење! Ну сада ме разгледај како изгледам! Ти си још и сада леп момак као и пре! Исти

онакав намирисан и елегантан господичић! Ах, драги Боже! Ну, па шта ти управо радиш? Јеси ли богат? Ожењен? Ја сам се као што видиш већ оженио... Ово је моја жена Луја, рођена Ванценбах... Протестанка... А ово је мој син, Нафанај терцијанер.“ Види, Нафанај, ово је мој пријатељ из младости! Били смо заједно у гимназији!“

Нафанај промисли неколико тренутака па затим скиде капу.

„Били смо заједно у гимназији!“ настави суви. „Сећаш ли се још какв ти оно надимак беху дали? Звали су те Херострат јер си с цигаретом направно у каталогу рупу: а мене су звали Ефијалт јер сам радио подказивао! Ха, ха, ха! Баш смо били деца! Не буди плашљив, Нафанај! Прићи мало ближе... А ово је моја жена рођена Ванценбах... Протестанка.“

„Ну па како иде, драги пријатељу?“ Упита дебели и гледаше пријатеља са искреним погледом. „Јеси ли где у служби? Напредујеш ли добро?“

„У служби сам, драги пријатељу! Већ сам две године друштвени помоћник и имам Станисављев орден. Плата је рђава... но мора се у томе наћи! Моја жена даје часове свирања, а ја у одмору правим одрвета мушкетике. Сасвим изврсне мушкетике! Продајем их по рубљу комад. Кад ко узме десет или више

* Ученик трећег разреда.

Пропорционални изборни систем

Поред општега права гласа, и у вези са њим, врло је важан наш захтев за пропорционалним изборним системом. Шта значи пропорционални изборни систем? Значи да свака партија у Скупштини буде представљена сразмерно броју гласова датих за њу на дан избора. Јер није довољно дати опште право гласа, кад се и поред тога може неправичним изборним системом да фалсификује воља бирача и да се од стварне мањине у народу прави већина у Скупштини.

Узмимо један пример. Прошних избора су фузионаши са 204.882 гласа добили 91 посланика, а све остале партије са 259.859 гласова добиле су 75 посланика! То је једна ординарна отмица, која најтеже погађа најслабије партије. Њу најтеже осећа социјална демократија. Она је прошких избора само у 6 округа имала 24.788 гласова, а добила је свега 2 посланика. Значи да је један посланик социјалне демократије изабран са 12.394 гласа, а један фузионашки посланик са 2251 глас!

Данашњи изборни систем који омогућава овакву неправду треба одмах укинути и заменити га другим, правичнијим. Тај правичнији изборни систем јесте *систем једне листе за целу земљу*. Свака партија и стакне једну листу за целу земљу и за њу се гласа. Према броју посланика и укупно датих гласова у целој земљи израчуна се количник, према коме се после одређује број мандата за сваку партију: колико се пута садржи количник у ономе броју гласова који је једна партија добила толико та партија добија мандата. Ту не може да пропадне ни једној партији ни један глас, изузев онај последњи остатак. Такав изборни систем је најправичнији; у право он је једино правичан.

Како се држе поједине буржоаске партије према томе изборној систему? Одговор је прост: све се оне држе према њему непријатељски, јер све оне своју снагу црпе не из народних маса већ из капиталистичких, војничких, дворских и осталих клика. Све су буржоаске партије непријатељски расположене према широким народним масама, јер раде против њихових интереса а за интересе капиталиста и богаташа. Главну реч у свима буржоаским партијама воде капиталисти и богаташи: разни поп Минићи и Којићи, гроф од Таре и гроф од Копанника; Савчићи, Драшковићи, Пећићи; Милорад Павловић, београдски милионар, Рибарац, Вељковић, и многи други. Зар ће они, који живе од народа и који му гуле кожу, да се заузму за народне интересе и за његова политичка права? Зар ће они да даду народу оружје које он може употребити против њих онога момента кад постане свестан тога да они раде против његових интереса? Не! Такве наивичине нису буржоаске партије, и стога оне неће никад бити за овакав пропорционални изборни систем.

Социјална демократија је партија сиромашних народних маса. Она своју снагу црпи из броја и свести широких народних маса. Она не познаје ниједан други фактор у земљи који би био старији од народа, стога ни од кога другог и не тражи поверење. Највећа и најпоузданија снага социјалне демократије лежи у просвећености широких народних маса и у њиховој све-

сти о својем положају. Кад народне масе буду просвећене толико да имаду потпуно јасну слику о томе откуда долази њихов бедан положај у данашњем друштву, онда ће оне увидети да је њима место у редовима социјалне демократије, јер само она води такву политику која одговара њиховим интересима. Стога социјална демократија мора бити за онај изборни систем који не спречава народне масе

да даду израза својем политичком убеђењу и расположењу. Ако широке народне масе желе да имају више утицаја на политички, а преко овога и на привредни и финансијски живот наше земље, онда 1. августа треба да гласају за социјалну демократију, која поред општега права гласа тражи и пропорционални изборни систем, без кога нема праве демократије ни владе народа,

Из унутрашњости и Нове Србије

Порези у новим крајевима

Скопље

Рђва пореска политика која се у старим границама Србије води, спроводи се у новим крајевима у својој потпуности. Очигледан живот овамошњег света биће још очајнији са почетком прикупљања пореза, који је већ распоређен.

Колико су порези неправилно распоређени може се видети из тога, што се порез разрезаје не по имовном стању грађана, већ — како су га Турци на арач (главу) намећали. Тако, са појавом самог распоређења појавио се читав револт код овамошњег света. Јуче су неки Скопљанци одржали један збор на коме су одлучили да се на неправичност распоређења жале министарству. Ми треба да им још од сада укажемо на апсурдност саме молбе, пошто се са молбом ништа не постиже. Путевима, који воде смањивању народног терета нису путеви молбе него путеви борбе. Та борба мора се водити на широј основи Социјалдемократског програма. Као илустрација тог скандалозног распоређења, могу да нам послуже и следећа два примера:

По причању заинтересованих, порез једнога трговца, чији се обрт после разграничавања свео на минимум, износи исто толико, колико и порез чувенога скопљанског богаташа Петра Т. Дича, који како ми јучер један бакалин рече, има само 400 кључева, што значи 400 станова и магацина под најам.

Државни порез једнога сељака у једном од најсиротињских крајева Нове Србије *Поречу*, који је 12 сати удаљено од Скопља, сељака који доноси уторником и петком на свом кљусенцу дрва како би могао купити брашно; његов порез износи 58 динара! За општински прирез још му није саопштено, али се сељак боји да неће бити мањи од 25 динара. А где су још друга „права“ за која сељак мора да плаћа?

Запитајмо се сада, одакле ће тај сељак наћи 83 динара да држави и општини плати, *када је и последње говече продао селској црквеној каси за 2 банке* — како он рече.

Исти сељак наводи како је Турцима плаћао 140 гроша целокупни данак са десетком (спахлику) уједно.

Запитајмо сада меродавне, какве ће последице донети овај порески систем, када знамо да огромна већина овамошњег света једва одржава живот?

Пећар

Из Шумадије

Нашаљинци.

Немаштина која је пре ратова сваког дана бивала све већа код шумадијског сељака после ратова је нарочито повећана. И пре ратова сељак је имао све мање средстава за одржање своје екзистенције; из дана у дан у његовом се цену појављивао све већи дефицит који је једино могао да попуни новим задивљавањима. По свршетку пак ратова он се нашао пред једном безизлазном ситуацијом.

Одстрањен годину дана од пољских радова, који му готово једино донесе приходе, није имао могућности нити да одржи живот док не стигне летина, нити да испуни оба везе према новчаним заводима и зеленашима. Стога је volens nolens морао олет да се баца у наручја варошких пауцима. Огуда данас нема ни једне шумадијске куће која нема по неколико меница. Што која кућа има више земље тим још је већи дуг, тако да се колико сутра може за најбогатијег сељака само причати о његовом некадашњем богатству.

Никаквог начина не може сељак да нађе те да поправи свој положај. Чак ни болесничко уливање Земљорадничких Задруга да давањем новца са малим интересом одстрани сељака од зеленаша није у стању ништа да учини пошто је њихова помоћ и сувише мала према потре-

бама сељака. Шта више ни обавезе према Задрузи није у могућности да тачно испуњава, што се види из све већег броја забрана које Задруге стављају на производе својих задругара.

При оваквом стању сасвим је оправдан излазак социјалне демократије и у „богато“ шумадијско село. Она је изашла јер јој је то налагала дужност императивно, да укаже сељацима пролетерима одакле им долази зло и начин на који ће се оно поправити. И они још у масама прилазе и свака њена реч дубоко им улази у душу, да је узрок бедности у самом друштвеном уређењу, у приватној својини; да су сем тога све буржоаске партије представници данашње класне владавине, које ради својих класних циљева још више отежава живот народа.

Због тога ће социјална демократија у овом крају имати све већи број присталица који нису обманута већ свесна маса, која види једино у социјализму свој спас.

Ну има нешто што не треба да заборави ни један наш агитатор. То је, да се што више у масама распростире захтев социј. демократије за конфедерацијом Балкана; захтев који је у Бугарској добио масу присталица, па не треба сумњати да веће наћи одзива и код нашег народа. Балканска конфедеративна Република је једини модус за излажење из тешке спољне ситуације у којој се налазе све балканске земље, а што се не мало свети њиховим економским и финансијским приликама. То пак треба у толико пре сада распростирати што су велике капиталистичке државе већ жељне нових колонија а Балкан би им био таман добар злогорај за њихов незајављиви апетит. Сем тога по успеху соц. дем. у овим изборима видеће се да ли је српски народ за политику мира са балканским државама или за политику непрестаних политичких трзавица и ратова.

Да ће наш народ судити по овамошњем расположењу прихватити оно прво у то не треба сумњати.

Д. С. Срет.

Агитовање банкама

Богатић, 27. јуна 1914.

Овде су у прошлу недељу, 22 јуна, радикали држали конференцију на којој су проагитовали код сељака на њима својствен начин.

Радикалске главешине Љуба Вуловић и Дамњан, учитељ из Богатића, јавно на збору прете бирачима да они знаду шта ће радити са онима који не гласају за њих. Тим Дамњан учитељ мисли на притисак преко Мачванске Банке у којој је он једна од највиђенијих личности. Још пре месец дана Дамњан учитељ је саопштио повереницима Мачванске Банке да одрже по свима селима сеоске конференције и да питају дужнике ко хоће да гласа за радикале а ко неће; и онима који неће да гласају да запрете искључењем из задруге и давањем меница на протест и наплатом целог дуга.

Маса сељака на збору била је огорчена радом радикала и поједини су давали израза својем огорчењу говорима којима су осуђивали радикалне посланике. Сава Лукић, из Уљеве, оштро је осудио радикалне посланике и саветовао бирачима да више не шаљу у Скупштину људе који дремају и само пуне своје цеве. „Зато ћемо од сада бирати оне људе који хоће да раде за народ“, вели Лукић.

И ако је таквих гласова било веома много на тој конференцији, и пак су учитељ Дамњан и Љуба Вуловић успели да код заплашених бирача протуре себе и своје кандидате. Међу овима најинтересантнији је неки Спреман Пејовић.

После свршене кандидације он устаје и, хотећи да се захвали, вели: „Имао сам, браћо, да вам изволим,“ на шта је следовао један буран смех

Ето, такви су њени кандидати. Тај Пејовић им је потребан да аминује и они га зато кандидују. Али нека буду уверени да гласачи овога пута неће гласати за којекавке Вуловиће и букове главе Пејовиће.

Иза касарнских зидова

У Краљевој Гарди

По томе што Краљева гарда врши једну нарочиту службу, почасну стражу у двору, веровало би се да војници њени живе колико толико у бољим приликама и да се с њима човечије поступа него са осталима. Један војник из тога одреда пише нам, а ми смо се потом уверили и преко њих неколицине, да је стање по војнике у Краљевој гарди јадно и жалосно. Како су остали пуковани Београда, сама Краљева гарда мора да врши дворску стражу и сироти војници немају одмора ни дана. Сваки дан они морају на стражу, и за спавање не остаје им у 24 сата ни 4 сата. Услед тога војници су страшно изнурени и малаксали. И још, мало је што морају на стражу, већ док су у касарни оно пола дана морају свакад пре подне на учење.

Старешине, подофицири су веома бездушни. Гоне их трчећи корак по пола сата, и ако неки војник малакше и падне, бива тучен и грђен. Међу овим поднаредницима који тучу војнике нарочито се истиче Мирко Марјановаћ, који псује војнике најпогрднијим речима.

17. јуна у 1 сат по подне на дворској стражи поднаредник Константин Јелић тукао је два редова, Станка Јовића и Јовишу Миловановића, тако да им је пошла крв и на уста и на нос. И кад су ови војници отишли код командира страже г. Срете Тодоровића, он им је казао да ће поднаредника казнити. Војници пак не верују у то обећање.

Они су тако имали прилике још који пут да се жале противу дивљаштва појединих војних старешина, па им није ништа помогло. Зато су се и обратили сада редакцији Рад. Новина, да их бар оне узму у заштиту, кад заштите не могу да нађу тамо где су се с правом обраћали.

Кад ће за њих наступити ферије

Кочане

Баш ових дана наступа велико летње ферије кад господи бирократи иду на дуже или краће одсуство у наше и стране бање. Али за нас резервисте нема никако ферије. Нас и даље позивају на вежбу, а наша летина пропада. Господи власници ће тражити да се плати порез не само за ову годину, него и за оне две ратне, а неће питати да ли смо у стању да платимо или не.

Осем тога на вежбу се позивају махом сиромашни људи, а богати се ослобођавају. Тако је из Зајечара био позван приличан број резервиста, и кад су дошли у Кочане они су са официрима удесили те се сви врате, а на њихово место се упуле други резервисти из села. Они се сад налазе у Царевом Селу, иду скоро боси и добијају врло рђаву храну.

Оваква неправда врши се према сиромашном свету широм целе земље. Народ за сада нема друго средство да овоме злу стане на пут до једино да на дан избора гласа за социјалну демократију, која се једино бори за интересе сиромашних народних маса.

Синдикални преглед

Две жртве рада

4. овога месеца у штофари Браће Илића, повређена је радница на разбоју Латинка Стефановић, родом из села Раче (Крагујевачки округ). Пролетари поред њеног разбоја у намери да донесе воде за пиће, дохвати је суседни точак од разбоја захвати јој сукују. Она је пала на леђа и онествестила се. У таквом несвесном стању дохвати је кашп од истог точка и откине јој кажипрст.

Случај се десио у 8 часова пре подне. Латинка ради већ 9 месеци у истој фабрици. Од зараде јој је одбијано за болницу и радничко осигурање. Сада добија 20 динара недељно као оштету. Али та радница изјављује да тај новац мора вратити кад буде ступила понова на посао. Повреда је наступила зато што фабрикант није ограднио машинска постројења.

12. априла радила је Миланка Бојовић, родом из Крагујевца, код Мите Лазаревића, фабриканта фиде у Краљу Александра улици бр. 18. У 2 сата по подне ваљак што меситесто дохвати јој десну руку и изломи јој три прста. На тој машини ово

је пети случај. Послодавац јој плаћа 2,50 динара дневно. Иста радница каже да послодавац награђује како он хоће. Она ради код њега већ 4 године. Иста радница каже да се код њеног послодавца не смеју ни да појаве социјалисти.

Ове случајеве сазнали смо у Хируршком Одељењу. Свакога дана одлећу руке и прсти због несавесности послодавца и због неиспуњавања законских одредаба о ограђивању машинских постројења. То само у Србији, и код наших инспектора, може да буде да се само на једној машини поареде лет радника а да у ту радионицу не дођу привредни инспектори.

Из фабрике жижица

Поступак шефа поменуте фабрике, Ђоке Васојевића, према слабом и ничим незаштитеним радницама превазилази сваку меру. О овоме типу немогуће је више писати. Он се избезумио и не преза ни од чега. Поред свега његовога неваљалства, Управа Држ. Монопола, ништа не предузима да тог поквареног чиновника уразуми и доведе у ред.

Свакодневно се жале радници-це против овог пуштахије како их грди, тера на прекоремени рад, за који им се ништа не плаћа, а што је најгоре он хоће и лекар да буде, и да цени ко је болестан а ко није!

Тако је учинио и са радником Зорком Михаиловић, која се од напориног рада разболела те није могла доћи на посао, већ поручи преко једне раднице да јави шефу да јој пошаље лекара. Г. Ђока је цедуљу испепао и лекара није известио да иде. Кад је Зорка видела да докторке нема после два дана чекања, она оде у фабрику да опет јави да јој се пошаље лекарка јер је болесна, говорећи шефу да су јој ноге отеделе од стајања на раду. Том приликом Ђока је био неучтив према њој, али је ипак обељао да ће лекарку послати. Али већ четири дана прођоше а она још није дошла. Да ли јој је шеф јавио или не, то не знамо.

Ми питамо Управу Државних Монопола: докле ће она држати г. Ђоку у овоме предузећу, кад он ради на штету државе и грађана? Ово је крајње неваљалство, које ћемо ми бити принуђени да сузбијемо средствима која неће бити пријатна, ни за Ђоку, ни за Управу Државних Монопола. Ми нећемо дозволити никоме да на овај начин врши мрцварење радника-ца!

Синдикални огласи

Подбор Савеза Дрводелских Радника позива све радничке поверенике у уторак, 1 јула, у 7 сати по подне на конференцију. Где нема повереника, нека дође по један друг из сваке радионице. Управа

Последњи час

Заузет Берат

Рим, 30. јуна. Агенција Стефани јавља из Драча под 29. ов. м., да су побњеници заузели Берат у подне.

Зајам пред Собрањем

Софија, 30. јуна. Бугарска Телеграфска Агенција саопштава да ће министар финансија поднети данас Собрању уговор о зајму од 500 милиона фр. који је јуче потписан. Дебата почиње сутра.

Бојкотовање Грка

Цариград, 30. јуна. Како листовима јављају из Смирне, валија је отишао да обиђе Магнезију и овуда је издао строге наредбе да престане бојкотовање Грка. После његова одласка наступило је још јаче бојкотовање.

Како листови доносе жандарми су убили 14 људи из једне грчке чете код Кушедаси. „Икдам“ сазнаје како грчки митрополит сматра да ови Грци нису били разбојници, с тога тражи њихову аутопсију и да турско-грчка комисија за емиграцију поведе истрагу.

Закључен Хрватски Сабор

Загреб, 30. јуна. Сабор је данас завршио рад и његове седнице одложене су до јесени, када ће влада поднети нове предлоге. — Дефинитивно је примљен Бадајев предлог, да се питање о гаранцијам устава против комесаријата преда угарско-хрватским краљевским одборима. На крају седнице Сабор и галерија правили су овације председнику Медаковићу.

Другови, читајте „Борбу“

БЕОГРАД

СКОПЈЕ

С. ШАЈНЕСОНОВ

Телефон бр. 26.

Телефон бр. 26.

Краљ. Срп. Дворски оптичар.

Једина радионица за израду вештачких ногу и руку као и свих ортопедских апарата. Сопствени никлерај и шлајферај са електричном снагом.

Највећи избор свих врста **наочара** и **цвикера** у никлу, сребру, дубле и злату. — **Лорњоне** за даме у великом избору.

Барометре, термометре, градове, педометре и арсометре. — Фотографске апарате „Нодак“. — Електричне џепне лампе.

Ценовник на захтев бесплатно.

144,9—10

ДРОГЕРИЈА БАЛКАН

Васина ул. — Београд.

Највеће стовариште лекова, медицинских специјалитета, минералних вода и соли, козметике, есенција за ракију, коњак, лимонаде, ликере као и боја и желатина за бистрење истих. — Умерене цене. Услуга брза и тачна.

215,3—50

МУШКЕ ГАЂЕ

по 2, 2⁵⁰, 3 и 4 динара комад комотне и добро ушивене од јаког чешког платна, израђује и продаје

ФАБРИКА РУБЉА

М. В. ДАЧИЋА, Теразије

(до Двора — преко пута Колосеума)

211 4—5

НОВАЦ НА ШТЕДЉУ

Раденичка класа свакодневним или недељним улагањем, почевши од 0⁵⁰ дин. на више, може у току времена уложити знатне суме. Свој новац може у свако доба подићи; не плаћа уложну књижицу, а за суме преко 50 дин. не плаћа ни марку. — Само код

САОБРАЋАЈНЕ БАНКЕ

Балканска ул. бр. 36.

214,3—50

Телефон 295.

У ЗАВОДУ БЕЛОГ РУБЉА

Мице Стажковић

Краља Милана ул. бр. 59.

КОШУЉА МУШКИХ у фарби 4⁵⁰ ком. од најјачег чешког зефира.

ГАЂЕ МУШКЕ 2⁵⁰ комад, од јаког чешког платна комотне и добро ушивене. 70 29—50

Специјалиста за СИФИЛИС

болести коже и људних органа

Др. Драг. Т. Владисављевић
Вакцинотерапија гонореје и свих њених компликација.

Преглед крви код сифилистичких
Стан: дом „Анкера“ (Теразије), или Балканска ул. 7.

Телефон 1967. 101,19—100

УЛОГЕ

НА ШТЕДЊУ

ПРИМА

САВСКА БАНКА

БЕОГРАД—САВА

Плаћа на улоге 6 од сто интер са годишње по годби и више.

Нарочито повољни услови за ситне улоге родитељима који оне својој деци да осигурају капитални израз.

89,38—100

У издању Социјалистичке Књижевности изашле су нове књиге:

К. Маркс: Револуција и Контра револуција у Немачкој. Цена 1 дин.

Д. Туцовић: Јединство покрета. Цена 0²⁰ п. д.

Д. Лапчевећ: За Рударе. 0¹⁰ п. д.

Организацијама и продавцима 30% рабат. Поручбине се врше само за гоштво или дојлаћом.

7—10

Организованим радницима знатан попуст

ЗУБНИ ЛЕКАР

ХРИСТИНА ОРЛУШИЋ

израђује у свом модерно удешеном зубно лекарском и зубно техничком атељеу све врсте вештачких зуба и вилица са и без скидања (вуприје) по најсавршенијем американском систему, златне круне, зубе на штифту, све врсте пломби. Хитне исправке вештачких зуба и вилица.

Вађење зуба без бола. — Чишћење зуба.

Цене су најумереније тако да свако може своје покварене и штетне по здравље зубе заменити новим.

Организованим радницима знатан попуст.

Стан: Теразије „Дом Анкер“ Краља Милана ул. бр. 32. или Балканска ул. бр. 7. I спрат.

Прима од 8—12 пре и од 2—6 по подне. Недељом од 8—12 пре подне.

Организованим радницима знатан попуст

Телефон бр. 1968.

166,10—10

Телефон бр. 1968.

Нова апотека у Београду

2-р. Луке Ј. Пахића

улица Краља Петра 77. — „Зерек“

Телефон 21-22.

Препоручује своје велико стовариште: лекарија, страних и домаћих специјалитета, завојног материјала, иригатора, минералних вода, минералних соли, парфимерије: руске, француске, енглеске и немачке, француског медицинског коњака, рума и чаја.

СВЕ ДАЈЕ ПО ДРОГЕРИЈСКОЈ ЦЕНИ

Примљене поручбине у месту, телефонским путем, шаље се одмах где се буде желело без икакве посебне награде. 102, 21—100

МЕШОВИТА ТРГОВИНА

КОД

ЕРЛЕКОГ РАДНИКА

Јакова Х. Барарона

Коларчева ул. бр. 10 до кафане „Мала Албанија“

Препоручује своје богато стовариште: кошуља мушких и женских, белих и у боји, јегерових подкошуља, матроских кошуља крагнова и манжетни од каучука и платна, белих и у боји, капа и качкета, кишобрана и сунцобрана, рукавица и чарапа, филцаних шешира, обућа мушких и дечијих, кожних и платнених, женских ципела са шпанглама, црних и браон, спреме девојачке, деверске, кумовске и старосватске као и све остале домаће потребе,

ВЕЛИКИ ИЗБОР

ДЕЧИЈИХ ХАЉНИЦА

Поручбине вршим уз доплату.

Услуга брза и тачна.

ЈАКОВ Х. БАРАРОН.

Јел' истина да **БЕНВЕНИСТИ** и **МАНДИЛОВИЋ** имају најлепше, најмодерније и најјевтиније

ОДЕЛО!?!

Истина је, па и доказано, јер су то млади људи, почетници, а на млађем свет остаје.

С' тога, ко жели лепо и јевтино одело нека посети радњу

БЕНВЕНИСТИ и **МАНДИЛОВИЋ**

ТЕРАЗИЈЕ — Краља Милана ул. бр. 37.

216,4—20

КОЖАРСКА ТРГОВИНА

САБО и КОСТИЋ

Коларчева ул. бр. 9. Телефон 279.

ПРЕПОРУЧУЈЕ СВОЈУ СЛЕДЕЋУ РОБУ:

За обућаре све врсте коже као: бокс телећи, бокс јунећи, шевро француски, американски и немачки; ђона кропона у целим кожама и полуткама из најбољих фабрика, окрајне и све остале коже као и све врсте ситница које за обућаре припадају.

За папуције ђона енглеског, сомота веженог и штампаног.

За седларе коже за седишта свињске и кравље, вашетне, дрвенице и остало.

За ћурчије све врсте коже у боји: црне, жуте, и црвене, зелено тирше, напрстака, игала и конца.

Поред именоване робе имамо још и следећу робу на стоваришту:

Папуча, мушких, женских и дечијих, кожних, сомотских, плишаних и вежених у свима врстама израде и продајемо на туце и на 1 пар.

Сунђера за прање кола, јеленске коже за прање кола, чишћење адиђара и прозора.

Мушеме за столове и кревете у свима врстама.

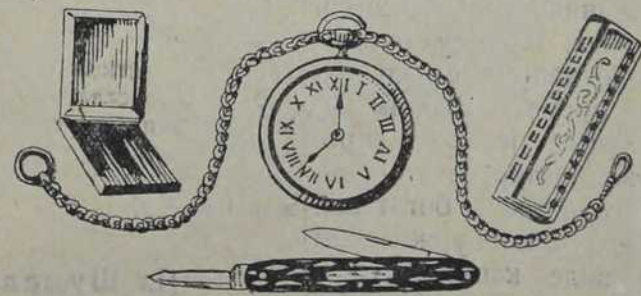
Цираде за покривање кола, вагона и робе на комад и на метар.

Сву робу продајемо са умереном и солидном ценом на више и на мање.

Робу шаљемо поштом, лађом и железницом, а свака се поручбина тачно и брзо извршује.

122,11—60

РЕТКА ПРИЛИКА

САМО 10 ДИНАРА

СКУЛОЦЕНИХ ПРЕДМЕТА

САМО ЗА 15 ДИНАРА

Наиме:

- 1 Мушки џепни сат чувене фабрике, — вредност 15— дин.
- 1 Ланац за сат од американског злата 3—
- 1 Перорез „Солинген“ са два реза 2-25
- 1 Лула за цигарете финог квалитета 0-75
- 1 Никлована табакера за цигарете 2—
- 1 Кожни новчаник са више одељења 4—
- 1 Концертна хармоника 1-50
- 1 Никловано џепно држаље са перцетом)
- 1 Плајваз у никленом оквиру 0-75
- 1 Џепно огледалце са бронзаним оквиром 0-75

Свега: 10 предмета у вредности 30— дин.

Само за 15 динара.

Сви предмети су солидне fine израде, а сваком сату прилаже се писмена гаранција за три године. Ко жели да добије све ове лепе и корисне ствари не мора ни писати поручбину само послати своју тачну адресу и новац упутницом на адресу:

212,3—5 Комисиони Биро С. Барбанел — Београд.